

Χ.Λ. Μπόρχες

Το ρόδο του Παράκελσου

Ντε Κουίνσι, *Writings*, XIII, 345

Στο εργαστήρι του, που έπιανε τα δυο δωμάτια του υπογείου, ο Παράκελσος παρακάλεσε το θεό του, τον ακαθόριστο θεό του, έναν οποιονδήποτε θεό, να του στείλει ένα μαθητή. Βράδιαζε. Η χλομή φωτιά του τζακιού έριχνε στον τοίχο ακανόνιστους ίσκιους. Του 'κανε μεγάλο κόπο να σηκωθεί για ν' ανάψει τη σιδερένια λάμπα. Ο Παράκελσος, αφρημένος απ' την κούραση, λησμόνησε την προσευχή του. Η νύχτα είχε σβήσει τους σκονισμένους άμβικες και την κάμινω, όταν κάποιος χτύπησε την πόρτα. Νυσταγμένος, σηκώθηκε, ανέβηκε τη μικρή στριφογυριστή σκάλα κι άνοιξε ένα απ' τα θυρόφυλλα. Μπήκε ένας άγνωστος. Έδειχνε κι εκείνος πολύ κουρασμένος, Ο Παράκελσος του 'δειξε έναν πάγκο· ο άλλος κάθισε και περίμενε. Για λίγο, δεν αντάλλαξαν ούτε μία λέξη.

Ο δάσκαλος ήταν ο πρώτος που μίλησε.

«Θυμάμαι πρόσωπα της Δύσης και πρόσωπα της Ανατολής» είπε, όχι χωρίς κάποια έπαρση. «Το δικό σου δεν το θυμάμαι. Ποιος είσαι και τι θέλεις από μένα;»

«Τ' όνομά μου δεν έχει σημασία» αποκρίθηκε ο άλλος. «Ταξίδεψα τρεις μέρες και τρεις νύχτες για να 'ρθώ στο σπίτι σου. Θέλω να γίνω μαθητής σου. Σου 'φερα όλα μου τα υπάρχοντα.»

Έβγαλε ένα πουγκί και το άδειασε πάνω στο τραπέζι. Το έκανε με το δεξί του χέρι. Τα φλουριά ήταν πολλά και χρυσά. Ο Παράκελσος του 'χε γυρίσει την πλάτη για ν' ανάψει τη λάμπα. Όταν στράφηκε ξανά προς το μέρος του, παρατήρησε πως το αριστερό χέρι του ξένου κρατούσε ένα ρόδο. Το ρόδο τον ανησύχησε.

Έσκυψε, ένωσε τις άκρες των δακτύλων του και είπε:

«Ενώ πιστεύεις πως μπορώ να κατεργάζομαι τη λίθο που μετουσιώνει όλα τα στοιχεία σε χρυσάφι, έρχεσαι και μου προσφέρεις χρυσάφι. Δεν ψάχνω για χρυσάφι, κι αν εσένα σ' ενδιαφέρει το χρυσάφι, δε θα γίνεις ποτέ μαθητής μου.»

«Δε μ' ενδιαφέρει το χρυσάφι» απάντησε ο άλλος. «Αυτά τα φλουριά είναι μια απόδειξη της δίψας μου να μάθω. Θέλω να μου διδάξεις την Τέχνη. Θέλω στο πλευρό σου να διαβώ το δρόμο που οδηγεί στη Λίθο.»

Ο Παράκελσος είπε αργά:

«Ο δρόμος είναι η Λίθος. Η αφετηρία είναι η Λίθος. Αν δεν το καταλαβαίνεις αυτό, δεν έχεις αρχίσει ακόμα να καταλαβαίνεις. Κάθε βήμα που θα κάνεις, είναι το τέρμα.»

[...]

Ο νεαρός σήκωσε το ρόδο.

«Λένε πως μπορείς να κάψεις ένα ρόδο, κι ύστερα με την τέχνη σου, να το κάνεις να ξαναγεννηθεί απ' τις στάχτες του. Άφησέ με να δω αυτό το μεγαλούργημα. Τούτο μόνο σου ζητώ, κι ύστερα θα σου χαρίσω τη ζωή μου ολόκληρη.»

«Είσαι πολύ εύπιστος» είπε ο δάσκαλος. «Εγώ δεν χρειάζομαι ευπιστίες· εγώ απαιτώ την πίστη.»

Ο άλλος επέμεινε:

«Μα ακριβώς επειδή δεν είμαι εύπιστος, θέλω να δω με τα ίδια μου τα μάτια τον αφανισμό και την ανάσταση του ρόδου.»

Ο Παράκελσος είχε πάρει το ρόδο στα χέρια του κι έπαιζε μ' αυτό καθώς μιλούσε.

«Είσαι εύπιστος» είπε. «Λες πως είμαι ικανός να το καταστρέψω;»

«Κανείς δεν είναι ανίκανος να το καταστρέψει» είπε ο μαθητής.

«Γελιέσαι. Μπας και πιστεύεις πως σιδηρόποτε μπορεί ν' αφανιστεί; Πιστεύεις πως ο Αδάμ, στον παράδεισο, μπόρεσε να χαλάσει έστω κι ένα λουλούδι, έστω κι ένα χορταράκι;»

«Δε βρισκόμαστε στον παράδεισο» είπε ο νεαρός πεισματωμένα.

«Εδώ, κάτω απ' το φεγγάρι, όλα είναι θνητά.»

Ο Παράκελσος είχε σηκωθεί.

«Και πού αλλού βρισκόμαστε; Πιστεύεις πως ο Θεός μπορεί να πλάσει έναν τόπο που να μην είναι ο παράδεισος; Πιστεύεις πως η Πτώση είναι κάτι άλλο από το ν' αγνοούμε πως βρισκόμαστε στον παράδεισο;»

[...]

Ξαφνικά, έπιασε το ενσαρκωμένο ρόδο που ο Παράκελσος το είχε αφήσει πάνω στο αναλόγιο, και το πέταξε στις φλόγες. Το χρώμα χάθηκε, και σε λίγο δεν είχε απομείνει παρά λίγη στάχτη. Για μια στιγμή, ου του φάνηκε αιώνας, ο μαθητής περίμενε τα λόγια και το θαύμα.

Ο Παράκελσος έμεινε ατάραχος. Και είπε, με μια περιέργη απλότητα:

«Όλοι οι γιατροί κι όλοι οι φαρμακοποιοί της Βασιλείας διατείνονται πως είμαι απατεώνας. Ίσως έχουν δίκιο. Εδώ είναι η στάχτη που ήταν ρόδο κάποτε και δεν θα ξαναείναι ποτέ πια.»

Ο νεαρός ένωσε ντροπή. Ο Παράκελσος ήταν ένας τσαρλατάνος ή ένας απλός οραματιστής, κι αυτός, ο παρείσακτος, είχε διασχίσει το κατώφλι του και τον υποχρέωνε τώρα να ομολογήσει πως η διαβόητη μαγική του τέχνη ήταν μια πλάνη.

Γονάτισε και του είπε:

«Είμαι ασυγχώρητος. Μου έλειψε η πίστη που απαιτούσε ο Κύριος απ' τους ζηλωτές του. Άσε με λίγη ώρα να κοιτώ τη στάχτη. Θα γυρίσω όταν θα 'μαι πιο δυνατός, και θα γίνω μαθητής σου, και στο τέρμα του Δρόμου θα δω το ρόδο.»

Μιλούσε με απροσποίητο πάθος, αλλά αυτό το πάθος ήταν ο οίκτος που του προκαλούσε ο γερο-δάσκαλος, τόσο σεβάσμιος, τόσο αδικημένος, τόσο ξακουστός και, γι' αυτό, τόσο κενός. Ποιος ήταν αυτός, ο Γιόχανες Γκριζενμπαχ, για ν' ανακαλύψει με χέρι ιερόσυλο πως πίσω από το προσωπίο δεν υπήρχε κανείς;

Ν' αφήσει τα χρυσά φλουριά, θα φαινόταν σαν ελεημοσύνη. Φεύγοντας, τα ξαναπύρε. Ο Παράκελσος τον συνόδεψε ως το πλατύσκαλο και του είπε πως σ' εκείνο το σπίτι θα 'ταν πάντα καλόδεχτος. Το 'ξεραν κι οι δυο πως δε θα ξαναβλέπονταν ποτέ.

Ο Παράκελσος έμεινε μόνος. Πριν σβήσει τη λάμπα και καθίσει στη φθαρμένη πολυθρόνα, έριξε τη λίγη στάχτη στη φούχτα του κι είπε μια λέξη με χαμηλή φωνή. Το ρόδο ξαναγεννήθηκε.

* Χ.Λ. Μπόρχες, *Άπαντα Πεζά*, μτφρ.-επιμ.-σχόλια Α. Κυριακίδης, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2005.

1. Το χρυσό τριαντάφυλλο της Αβινιόν. 14ος αι. Musée National du Moyen-Age.